

КОРСАК Роман Володимирович
доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри
туристичної інфраструктури та готельно-ресторанного господарства
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
<https://orcid.org/0000-0001-9245-252X>

РОЗВИТОК ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОЇ СПРАВИ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

У статті проаналізовано сучасний стан та основні тенденції розвитку готельно-ресторанної справи в Україні в умовах європейської інтеграції. Окреслено ключові виклики, які постають перед українським бізнесом у сфері гостинності, зокрема необхідність підвищення стандартів якості обслуговування, адаптація до європейських вимог екологічної стійкості, цифровізація управління персоналом, кадрово проблема та залучення іноземних інвестицій. Особлива увага приділена підвищенню стандартів якості готельно-ресторанного сервісу відповідно до європейських вимог. Відзначено, що українські підприємства змушені адаптуватися до міжнародних сертифікацій, таких як HACCP, ISO та інших, що дозволяє забезпечити безпеку харчових продуктів, покращити якість послуг та підвищити рівень довіри з боку іноземних туристів.

Також, розглянуто проблему кадрового забезпечення, яке залишається одним із головних викликів для розвитку сфери гостинності. Європейські стандарти передбачають високу кваліфікацію співробітників, знання іноземних мов, володіння сучасними технологіями та глибоке розуміння культурних особливостей гостей. У зв'язку із цим наголошено на важливості модернізації освітніх програм, впровадження дуальної системи навчання та активного залучення молодих фахівців до міжнародних стажувань.

Окремо у статті проаналізовано проблему залучення інвестицій, яка є одним із ключових факторів відновлення та розвитку готельно-ресторанної сфери після завершення війни. Європейська інтеграція відкриває нові можливості для співпраці з міжнародними інвесторами, що сприяє модернізації інфраструктури, будівництву нових готелів та покращенню якості сервісу. Однак створення сприятливого інвестиційного клімату вимагає забезпечення прозорості ведення бізнесу, захисту прав інвесторів та розвитку державно-приватного партнерства.

У підсумку зазначено, що розвиток готельно-ресторанної справи в Україні в умовах європейської інтеграції потребує комплексного підходу, що включає адаптацію до міжнародних стандартів, цифровізацію, залучення інвестицій, екологізацію бізнесу та підвищення рівня кваліфікації персоналу. Тільки у разі всебічної підтримки та активної інтеграції до європейського ринку український сектор гостинності зможе стати конкурентоспроможним та привабливим для міжнародних туристів і партнерів.

Ключові слова: готельно-ресторанна справа, європейська інтеграція, стандарти якості, цифровізація, екологічна стійкість, інвестиції, кадрово політика, міжнародна співпраця, професійна освіта, інноваційні технології, конкурентоспроможність, сертифікація HACCP, туристична привабливість.

KORSAK Roman
State Institution of Higher Education «Uzhhorod National University»

DEVELOPMENT OF THE HOTEL AND RESTAURANT BUSINESS IN UKRAINE IN THE CONDITIONS OF EUROPEAN INTEGRATION

The article analyzes the current state and main trends in the development of the hotel and restaurant business in Ukraine in the context of European integration. The key challenges facing Ukrainian hospitality businesses are outlined, in particular the need to improve service quality standards, adaptation to European requirements for environmental sustainability, digitalization of personnel management, the personnel problem and attracting foreign investment. Particular attention is paid to improving the quality standards of hotel and restaurant services in accordance with European requirements. It is noted that Ukrainian enterprises are forced to adapt to international certifications, such as HACCP, ISO and others, which allows ensuring food safety, improving the quality of services and increasing the level of trust from foreign tourists.

Also, the problem of staffing is considered, which remains one of the main challenges for the development of the hospitality sector. European standards require highly qualified employees, knowledge of foreign languages, mastery of modern technologies and a deep understanding of the cultural characteristics of guests. In this regard, the importance of modernizing educational programs, implementing a dual system of training, and actively involving young professionals in international internships is emphasized.

The article separately analyzes the problem of attracting investment, which is one of the key factors in the restoration and development of the hotel and restaurant sector after the end of the war. European integration opens up new opportunities for cooperation with international investors, which contributes to the modernization of infrastructure, the construction of new hotels, and improving the quality of service. However, creating a favorable investment climate requires ensuring transparency in business, protecting investor rights, and developing public-private partnerships.

In conclusion, it is noted that the development of the hotel and restaurant business in Ukraine in the context of European integration requires a comprehensive approach, including adaptation to international standards, digitalization, attracting investment, greening the business, and improving the level of personnel qualifications. Only with comprehensive support and active

integration into the European market will the Ukrainian hospitality sector be able to become competitive and attractive to international tourists and partners.

Keywords: hotel and restaurant business, European integration, quality standards, digitalization, environmental sustainability, investments, human resources policy, international cooperation, professional education, innovative technologies, competitiveness, HACCP certification, tourist attractiveness.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Розвиток готельно-ресторанної справи в Україні в умовах європейської інтеграції є однією з ключових тем сучасного економічного та туристичного дискурсу. Вступ України на шлях інтеграції до європейської спільноти потребує адаптації до нових стандартів, запровадження інновацій та вдосконалення системи управління в індустрії гостинності. Глобальні тенденції у цій сфері значно впливають на український ринок, створюючи як нові можливості, так і виклики для готельно-ресторанного бізнесу.

Отже, актуальність теми зумовлена необхідністю адаптації вітчизняної готельно-ресторанної справи до європейських стандартів, що дозволить підвищити конкурентоспроможність та залучити іноземних туристів.

АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Аналіз наукових публікацій засвідчує, що вітчизняні науковці досліджують різні аспекти розвитку готельно-ресторанного бізнесу в Україні у контексті євроінтеграційних процесів. Серед них відзначимо статтю О. Гальцової та Н. Юрченко у якій проаналізовано ключові фактори розвитку туристичної сфери в Україні на фоні євроінтеграції [1]. У дослідженні Т. Гуштан та Р. Корсак розглядається роль персоналу в готельно-ресторанному секторі, проаналізовано проблеми підготовки кадрів та адаптацію освітніх програм до європейських стандартів. Автори підкреслюють важливість підвищення кваліфікації працівників, застосування новітніх методів мотивації та впровадження міжнародних HR-практик [3]. О. Каролоп та А. Ревенко аналізують практики управління готельним бізнесом у розвинених країнах ЄС і їхню адаптацію до українських реалій. Особливу увагу приділено питанням франчайзингу, автоматизації процесів та підвищенню рівня сервісу відповідно до міжнародних стандартів [6]. О. Кравець проаналізував роль інновацій у розвитку готельно-ресторанного бізнесу, зокрема, впровадження цифрових технологій, автоматизованих систем управління та екологічних рішень. Автор робить акцент на необхідності адаптації українських готелів до новітніх тенденцій світового ринку [12].

Таким чином, розглянуті публікації свідчать про значний прогрес у розвитку готельно-ресторанної справи в Україні в контексті європейської інтеграції. Основними напрямками є адаптація міжнародного досвіду управління, покращення якості послуг, підвищення кваліфікації персоналу та впровадження інновацій. Разом з тим, деякі аспекти потребують подальшого дослідження, зокрема: вплив цифровізації та штучного інтелекту на сферу гостинності, підходи до екологічної сертифікації готелів за європейськими стандартами, соціально-економічні наслідки євроінтеграції для малого та середнього бізнесу у секторі гостинності. Вважаємо, що подальше вивчення цих питань допоможе сформулювати цілісну стратегію розвитку готельно-ресторанної галузі України на шляху до інтеграції в ЄС.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Основна мета дослідження – аналіз поточних тенденцій та розвитку індустрії готельно-ресторанного бізнесу в умовах євроінтеграції. Для досягнення цієї мети передбачається вирішити наступні завдання: дослідити ключові тенденції розвитку вітчизняного готельно-ресторанного бізнесу, проаналізувати джерела із зазначеної проблематики, зробити обґрунтовані висновки.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Ключові тенденції розвитку готельно-ресторанного бізнесу в Європі мають значний вплив на розвиток українського ринку гостинності. В умовах європейської інтеграції України та глобалізації економіки адаптація до сучасних стандартів та інновацій стає ключовим фактором конкурентоспроможності вітчизняного бізнесу. Європейські країни демонструють високий рівень розвитку галузі, і їхній досвід може бути корисним для модернізації готельно-ресторанного сектору в Україні. У контексті зазначеного розглянемо головні тенденції розвитку готельно-ресторанної справи в Україні в умовах європейської інтеграції [1, с. 310-313; 15, с. 78-84].

1. Однією з головних тенденцій є цифровізація, яка охоплює автоматизацію бронювання, он-лайн-сервіси, використання штучного інтелекту та мобільних програм для персоналізованого обслуговування клієнтів. У Європі активно впроваджуються технології безконтактного заселення, електронні ключі та чат-боти, що значно підвищує рівень зручності для гостей. В Україні цей процес також набирає обертів, але потребує додаткових інвестицій та вдосконалення інфраструктури. Цифрові технології активно впроваджуються у готельно-ресторанний бізнес, що дозволяє автоматизувати обслуговування гостей, покращити управління бронюванням, персоналізувати клієнтський досвід та підвищити якість сервісу.

Введення розумних систем управління, використання мобільних додатків та штучного інтелекту стають важливими чинниками конкурентоспроможності українських готелів та ресторанів [8, с. 177-179].

Таким чином, сучасні технології також сприяють підвищенню ефективності бізнес-процесів, зниженню витрат та оптимізації використання ресурсів. В умовах європейської інтеграції важливо не тільки впроваджувати передові рішення, але й адаптувати їх до українського ринку з огляду на його специфіку та потреби споживачів [9, с. 187-192; 12, с. 140-143].

2. Підвищення стандартів якості обслуговування. Європейські вимоги до якості готельних та ресторанних послуг значно вищі за середній рівень обслуговування в Україні. Тому адаптація до цих стандартів стає ключовим викликом вітчизняних підприємств. Впровадження сертифікаційних систем, що відповідають європейським вимогам, та підвищення стандартів обслуговування дозволяють залучити більше туристів та покращити імідж країни на міжнародній арені.

Для досягнення європейського рівня якості обслуговування українським готельно-ресторанним підприємствам необхідно впроваджувати міжнародні сертифікаційні системи, такі як ISO 9001 (система менеджменту якості) та НАССР (система аналізу ризиків і контролю критичних точок). Впровадження стандарту НАССР є особливо важливим для ресторанів та готелів, які надають послуги харчування, оскільки він забезпечує контроль якості на всіх етапах виробництва, зберігання та подачі їжі. У Європі цей стандарт є обов'язковим для підприємств харчової галузі, а в Україні він поки що не завжди дотримується, що створює ризики для безпеки туристів та гостей [11, с. 30-35].

Ще одним важливим аспектом є професійна підготовка персоналу. У Європі кожен працівник сфери гостинності проходить обов'язкове навчання, яке включає стандарти обслуговування, правила безпеки та комунікаційні навички. В Україні поки що бракує таких програм, хоча деякі провідні готелі та ресторани впроваджують власні навчальні курси. Наприклад, мережа ресторанів «Chicken Hut» активно впроваджує стандарти НАССР та регулярно навчає персонал методам безпечного приготування їжі [10, с. 45-48].

Таким чином, інтеграція європейських стандартів обслуговування в український готельно-ресторанний бізнес є важливим кроком для підвищення конкурентоспроможності галузі. Впровадження НАССР, сертифікація за міжнародними стандартами, професійна підготовка персоналу та адаптація до європейських вимог допоможуть українським підприємствам підняти рівень якості та покращити привабливість країни для міжнародних туристів.

3. Кадрове питання є одним із найактуальніших у готельно-ресторанній сфері України. Для досягнення відповідності українського готельно-ресторанного бізнесу європейським стандартам необхідно здійснити глибоку реформу кадрової політики. В Європі особлива увага приділяється підготовці персоналу, і кожен співробітник проходить ретельне навчання за міжнародними стандартами. Висока кваліфікація працівників, знання іноземних мов, володіння сучасними технологіями та розуміння культурних особливостей клієнтів є обов'язковими вимогами. В Україні ж кадрова проблема залишається гострою через недостатню кількість кваліфікованих кадрів, що створює труднощі у підтримці високого рівня обслуговування [7, с. 239-242].

Одним із головних шляхів вирішення цієї проблеми є модернізація освітніх програм у закладах, що готують фахівців у сфері гостинності. Впровадження сучасних методів навчання, орієнтованих на практичні навички, дозволить випускникам бути більш адаптованими до вимог європейського ринку. Зокрема, дуальна освіта, яка поєднує теоретичне навчання з практичною підготовкою на підприємствах, є ефективним інструментом підготовки конкурентоспроможних фахівців. Така модель широко застосовується у Німеччині, Швейцарії, Франції та інших країнах Європи, і її активне впровадження в Україні допоможе скоротити розрив між освітнім процесом та реальними потребами бізнесу [13, с. 7-14].

Крім того, важливим фактором є розширення можливостей для стажувань за кордоном та активна співпраця українських навчальних закладів із міжнародними навчальними закладами та провідними готельними мережами. Наприклад, великі міжнародні ланцюги, такі як «Marriott», «Hilton» і «Accor», мають власні навчальні програми та регулярно організовують стажування для студентів. Участь у таких програмах дозволяє майбутнім фахівцям отримати цінний досвід, ознайомитися з міжнародними стандартами обслуговування та вивчити особливості європейського ринку гостинності [4, с. 164-167].

Ще одним напрямом є впровадження міжнародних сертифікаційних програм для персоналу. Наприклад, система сертифікації CHA (Certified Hotel Administrator) або CFBE (Certified Food and Beverage Executive) дозволяє фахівцям отримати визнання на міжнародному рівні та значно підвищити свої професійні навички. В Україні такі програми поки що впроваджуються тільки окремими закладами, але їхнє поширення сприятиме підвищенню рівня сервісу та загальної якості обслуговування [7, с. 239-242].

Таким чином, якісна підготовка кадрів у готельно-ресторанній сфері є ключовим чинником успішної євроінтеграції України. Інвестиції в освіту, впровадження дуальних програм, міжнародні стажування та сертифікація персоналу допоможуть створити конкурентоспроможний ринок праці та покращити якість обслуговування. Це, у свою чергу, сприятиме розвитку туризму, залученню іноземних інвесторів та підвищенню іміджу України як країни з високим рівнем гостинності.

4. Екологічна стійкість стає одним із ключових факторів розвитку готельно-ресторанного бізнесу у світі. Європейські країни активно впроваджують концепцію «зеленого» туризму, яка включає екологічний

менеджмент, мінімізацію відходів, зниження вуглецевого сліду і використання відновлюваних джерел енергії. Готелі та ресторани, які дотримуються цих принципів, отримують екологічні сертифікати, такі як «Green Key», «LEED» (Leadership in Energy and Environmental Design) та «EU Ecolabel», що не тільки підвищує їх статус, але й приваблює усвідомлених туристів, які обирають підприємства зі стійкими стандартами [14, с. 12-19].

Українські готелі та ресторани поступово адаптуються до цих вимог, усвідомлюючи, що екологічна відповідальність – це не тільки тренд, але й необхідність подальшого розвитку. Багато підприємств починають скорочувати використання одноразового пластику, замінюючи його на біорозкладні матеріали, впроваджують програми роздільного збору відходів та використовують енергозберігаючі технології. Наприклад, у деяких українських готелях вже встановлюються системи інтелектуального енергоспоживання, які автоматично регулюють освітлення та опалення в номерах, залежно від присутності гостей.

Однак, незважаючи на позитивні зміни, повне впровадження екологічних стандартів в Україні стикається із низкою викликів. Основною проблемою залишається недостатня підтримка з боку держави. У європейських країнах підприємства, що переходять на екологічно чисті технології, одержують податкові пільги, дотації та гранти на модернізацію. В Україні подібні програми тільки починають розвиватися, і бізнес часто змушений самостійно шукати фінансування для впровадження «зелених» рішень [2, с. 154-157].

Таким чином, екологічна стійкість та впровадження «зелених» технологій – це важливий напрямок розвитку українського готельно-ресторанного бізнесу. Для успішної адаптації до європейських стандартів потрібна активна участь держави, міжнародних організацій та самого бізнесу. Перехід до стійких технологій дозволить не тільки покращити екологічну ситуацію, але й підвищити конкурентоспроможність українських підприємств на світовому ринку.

5. Залучення інвестицій відіграє ключову роль у відновленні та розвитку готельно-ресторанного бізнесу України після завершення війни. Європейська інтеграція відкриває широкі перспективи співпраці з міжнародними інвесторами, що сприяє модернізації інфраструктури, будівництву нових готельних комплексів та підвищенню рівня сервісу. Особливо важливими є довгострокові інвестиційні проекти, спрямовані на розвиток туристичної галузі, реконструкцію історичних об'єктів та впровадження інноваційних технологій у сфері гостинності [5, с. 230-232].

Перешкоди, що заважають стабілізації готельного бізнесу в Україні та повоєнному відновленню сфери гостинності, включають кілька ключових факторів. По-перше, серйозною проблемою залишається розрив ланцюгів постачання. Це призводить до труднощів у забезпеченні готелів та ресторанів необхідними товарами, включаючи продовольство, меблі, текстиль та технічне обладнання. По-друге, недостатня платоспроможність клієнтів також є серйозним викликом, що обмежує можливості бізнесу щодо відновлення та розвитку [15, с. 78-84].

Додатковим чинником нестабільності є невизначеність подальшого розвитку ситуації в Україні. В умовах постійних ризиків та відсутності чіткого прогнозування майбутнього підприємці не поспішають інвестувати у розширення бізнесу. До того ж, брак кваліфікованих кадрів посилює ситуацію, створюючи перешкоди для підвищення якості обслуговування та впровадження європейських стандартів. Також, нестача капіталу є ще однією ключовою проблемою, оскільки більшість готельних підприємств не мають достатніх фінансових резервів для модернізації та підтримки конкурентоспроможності [16, с. 99].

Таким чином, стійке відновлення готельного сектора потребує не тільки адаптації до нових умов, але й комплексної підтримки з боку держави. Насамперед необхідно розробити механізми фінансової допомоги, включаючи субсидії та пільгове кредитування, які допоможуть підприємцям відновити бізнес після руйнувань. Важливу роль також відіграє розвиток освітніх програм та система професійної підготовки кадрів, що дозволить усунути проблему дефіциту кваліфікованих працівників.

Дані дослідження наголошують на важливості стратегічного планування в умовах кризи. Високий відсоток респондентів, що вказують на нестачу платоспроможних клієнтів та проблеми з постачанням, свідчить про те, що навіть за наявності попиту готелі стикаються з труднощами у забезпеченні необхідними ресурсами. Непередбачуваність економічної ситуації та кадровий дефіцит створюють додаткові бар'єри, що потребують активного втручання держави та підтримки міжнародних партнерів.

Загалом, для успішного відновлення готельно-ресторанного бізнесу в Україні потрібне поєднання державних ініціатив, залучення інвестицій та інтеграції європейських стандартів. Тільки комплексний підхід дозволить не тільки подолати кризу, але й закласти основу для довгострокового розвитку, підвищення конкурентоспроможності та зміцнення позицій України на міжнародному ринку гостинності [6; 4, с. 431-432].

Для успішного залучення іноземних інвесторів потрібне створення сприятливого інвестиційного клімату. Найважливішими умовами є прозорість ведення бізнесу, зниження адміністративних бар'єрів, спрощення системи оподаткування та гарантій захисту капіталу. У цьому напрямку Україні варто запозичити досвід європейських країн, де діють чіткі механізми правового захисту інвесторів, включаючи податкові пільги, спеціальні програми підтримки та страхування ризиків.

Державна підтримка грає вирішальну роль у стимулюванні притоку інвестицій. Розробка програм співфінансування, надання грантів та пільгових кредитів для готельно-ресторанних підприємств дозволить прискорити їх модернізацію та підвищити конкурентоспроможність на міжнародному ринку. Наприклад, у

країнах ЄС успішно реалізуються державно-приватні партнерства, у рамках яких приватні інвестори отримують субсидії та дотації на реалізацію туристичних та готельних проєктів. Україні важливо використовувати такі механізми для залучення капіталовкладень в індустрію гостинності [6].

Рис. 1. Основні перешкоди для стабілізації розвитку готельно-ресторанного бізнесу України в період відновлення
Джерело: [15, с. 78-84]

Таким чином, успішне відновлення та розвиток готельно-ресторанного бізнесу в Україні після війни можливе тільки за активного залучення іноземних інвестицій. Для цього необхідно створити прозоре та стабільне економічне середовище, забезпечити захист прав інвесторів та розвивати партнерство з міжнародними організаціями. Сукупність цих заходів допоможе Україні не тільки модернізувати готельно-ресторанний сектор, але й значно зміцнити свою позицію на світовому туристичному ринку.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Розвиток готельно-ресторанної справи в Україні в умовах європейської інтеграції потребує комплексного підходу, що включає цифровізацію, підвищення стандартів обслуговування, модернізацію системи підготовки кадрів, запровадження екологічних технологій, залучення інвестицій та посилення конкурентних позицій на міжнародному ринку. Адаптація до європейських вимог відкриває перед українським бізнесом нові перспективи, проте потребує значних зусиль з боку держави, бізнесу та освітніх закладів. Подальше вивчення цих питань допоможе сформулювати цілісну стратегію розвитку готельно-ресторанної галузі України на шляху до інтеграції з ЄС. Особливу увагу слід приділити розробці програм державно-приватного партнерства, що сприятимуть залученню інвесторів та забезпеченню стійкого розвитку галузі. Також важливим є створення умов для формування міжнародної співпраці у сфері підготовки фахівців, що дозволить покращити кадровий потенціал українського готельно-ресторанного бізнесу. Окрім того, розвиток маркетингових стратегій, орієнтованих на популяризацію України як туристичного напрямку, сприятиме зміцненню її позицій на міжнародному ринку гостинності.

Література

1. Гальцова О., Юрченко Н. Основні аспекти туристичної галузі України в період євроінтеграції. *Приазовський економічний вісник. Класичний приватний університет*. Випуск 4(15), 2019. С. 310-313.
2. Гуштан Т., Годя І. Роль устаткування для розвитку екологічних ініціатив у готельно-ресторанному бізнесі. *Актуальні питання освіти і науки в умовах сучасної російсько-української війни*. Том І. Дрогобич – Ужгород – Тернопіль: Посвіт, 2024. С. 154-157.
3. Гуштан Т.В., Корсак Р.В. Управління людськими ресурсами в готельно-ресторанному бізнесі в умовах євроінтеграції. *Актуальні проблеми та перспективи розвитку агропродовольчої сфери, індустрії гостинності та торгівлі. Тези доповідей Міжнар. наук.-практ. конф., 5 листопада 2024 р.* Державний біотехнологічний ун-т. Електронні текстові дані. Харків, 2024. С. 431-432.
4. Гуштан Т., Корсак Р., Ільницький В. Інтерактивні методи навчання в готельно-ресторанній сфері. *Актуальні питання освіти і науки в умовах сучасної російсько-української війни*. Том І. Дрогобич – Ужгород – Тернопіль: Посвіт, 2024. С. 164-167.

5. Ільницький В., Корсак Р. Міжнародна співпраця України та ЄС у сфері туризму та гостинності. *Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи. Том XVII: Подолання кризових ситуацій у науці та освіті*. Конін – Ужгород – Перемишль – Миколаїв: Посвіт, 2024. С. 230-232.
6. Каролоп О., Ревенко А. Міжнародний досвід управління готельним бізнесом та його впровадження в Україні. *Адаптивне управління: теорія і практика. Серія Економіка*. Випуск 12 (24), 2021. URL: [http://doi.org/10.33296/2707-0654-12\(24\)-01](http://doi.org/10.33296/2707-0654-12(24)-01) (дата звернення 02. 02.2025).
7. Корсак Р. Готельно-ресторанна освіта: використання європейського досвіду у навчальних програмах України. *Наука і освіта України в умовах російсько-української війни: виклики та завдання в контексті національної безпеки*. Том II. Київ – Дрогобич – Львів – Переяслав – Ужгород – Запоріжжя: Видавничий дім «Гельветика», 2024. С. 239-242.
8. Корсак Р., Годя І. Роль інформаційних технологій і устаткування у готельно-ресторанному бізнесі: автоматизація процесів та аналітика. *Актуальні питання освіти і науки в умовах сучасної російсько-української війни*. Том I. Дрогобич – Ужгород – Тернопіль: Посвіт, 2024. С. 177-179.
9. Корсак Р.В., Гуштан Т.В., Годя І.М. Роль інноваційного устаткування як чинника підвищення конкурентоспроможності підприємств галузі в умовах євроінтеграції. *Причорноморські економічні студії*. Випуск 87 С. 187-192.
10. Корсак Р., Гуштан Т., Малець В. Аналіз економічної ефективності впровадження системи НАССР, на прикладі підприємства «CHICKEN HUT», як одного з елементів євроінтеграції. *Причорноморські економічні студії*. Випуск 82. 2023. С. 45-48.
11. Корсак Р.В., Гуштан Т.В., Малець В.Д. Соціально-економічна проблематика впровадження системи НАССР у готельно-ресторанному бізнесі України в кризових умовах. *Причорноморські економічні студії*. Випуск 85. 2024. С. 30-35.
12. Кравець О. Інноваційні впровадження та їх вплив на підприємства готельного господарства. *Збірник виступів учасників XIII науково-практичної конференції здобувачів освіти вищих навчальних закладів Укоопспілки «Інноваційні процеси і їх вплив на ефективність діяльності підприємства»*. Частина 1. К.: НМЦ «Укоопосвіта», 2016. 184 с. С.140-143.
13. Ball G. & Medintsev. Personality as an individual mode of culture and as an integrative quality of personality. *Horizons of education*, 3. 2011. P. 7–14.
14. Chang H-F., Wu S-H., Chen J., Ke C-H. Evaluating Business Model for Hotel Industry by Grey-TOPSIS. *Journal of Risk and Financial Management*. 2021. №14, P.12-19.
15. Hushtan T., Korsak R. The Role of State Support in the Development of the Hotel and Restaurant Business in the Context of Crisis Phenomena and Eurointegration Processes. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2024. Vol. 10. No. 2, 78-84.
16. Tomej, K., Bilynets, I., Koval, O. Tourism business resilience in the time of war:: The first three months following Russia's invasion of Ukraine. *Annals of Tourism Research*, 2023. P. 99.

References

1. Haltsova, O., Yurchenko, N. (2019). Osnovni aspekty turystychnoi haluzi Ukrainy v period yevrointehratsii [Main aspects of the tourism industry of Ukraine in the period of European integration]. *Pryazovskiy ekonomichnyi visnyk. Klyasychniy pryvatnyi universytet – Azov Economic Bulletin. Classical Private University. Issue 4(15), 2019. 310-313. [in Ukrainian]*
2. Hushtan, T., Hodia, I. (2024). Rol ustatkuvannya dlia rozvytku ekolohichnykh initsiatyv u hotelno-restorannomu biznesi. [The role of equipment for the development of environmental initiatives in the hotel and restaurant business]. *Aktualni pytannia osvity i nauky v umovakh suchasnoi rosiisko-ukrainskoi viiny – Current issues of education and science in the context of the modern Russian-Ukrainian war. Volume I. Drohobych - Uzhgorod - Ternopil: Posvit, 154-157. [in Ukrainian]*
3. Hushtan, T., Korsak, R. Upravlinnia liudskymy resursamy v hotelno-restorannomu biznesi v umovakh yevrointehratsii [Human resource management in the hotel and restaurant business in the context of European integration.]. *Aktualni problemy ta perspektyvy rozvytku ahroprodovolchoi sfery, industrii hostynnosti ta torhivli. Tezy dopovidei Mizhnar. nauk.-prakt. konf., 5 lystopada 2024 r. – Current problems and prospects for the development of the agri-food sector, hospitality industry and trade. Abstracts of reports of the International Scientific-Practical Conference. conf., November 5, 2024. State Biotechnological Univ. Electronic text data. Kharkiv, 431-432. [in Ukrainian]*
4. Hushtan, T., Korsak, R., Ilnytskyi, V. (2024). Interaktyvni metody navchannia v hotelno-restorannii sferi [Interactive teaching methods in the hotel and restaurant sector]. *Aktualni pytannia osvity i nauky v umovakh suchasnoi rosiisko-ukrainskoi viiny – Current issues of education and science in the context of the modern Russian-Ukrainian war. Volume I. Drohobych - Uzhgorod - Ternopil: Posvit, 164-167. [in Ukrainian]*
5. Ilnytskyi, V., Korsak, R. (2024). Mizhnarodna spivpratsia Ukrainy ta YeS u sferi turyzmu ta hostynnosti [International cooperation of Ukraine and the EU in the field of tourism and hospitality]. *Rozvytok suchasnoi osvity i nauky: rezultaty, problemy, perspektyvy – Development of modern education and science: results, problems, prospects. Volume XVII: Overcoming crisis situations in science and education. Konin - Uzhgorod - Przemysl - Mykolaiv: Posvit, 230-232. [in Ukrainian]*
6. Karolop, O., Revenko, A. (2021). Mizhnarodnyi dosvid upravlinnia hotelnym biznesom ta yoho vprovadzhennia v Ukraini [International experience in hotel business management and its implementation in Ukraine]. *Adaptyvne upravlinnia: teoriia i praktyka. Seria Ekonomika – Adaptive management: theory and practice. Economics series. Issue 12 (24). URL: [http://doi.org/10.33296/2707-0654-12\(24\)-01](http://doi.org/10.33296/2707-0654-12(24)-01) (data zvernennia 02. 02.2025). [in Ukrainian]*
7. Korsak, R. (2024). Hotelno-restoranna osvita: vykorystannia yevropeiskoho dosvidu u navchalnykh prohramakh Ukrainy. [Hotel and restaurant education: using European experience in Ukrainian curricula]. *Nauka i osvita Ukrainy v umovakh rosiisko-ukrainskoi viiny: vyklyky ta zavdannia v konteksti natsionalnoi bezpeky – Science and education of Ukraine in the conditions of the Russian-Ukrainian war: challenges and tasks in the context of national security. Volume II. Kyiv - Drohobych - Lviv - Pereyaslav - Uzhgorod - Zaporizhia: Helvetica Publishing House, 239-242. [in Ukrainian]*

-
8. Korsak, R., Hodia, I. (2024). Rol informatsiinykh tekhnolohii i ustatkuvannia u hotelno-restorannomu biznesi: avtomatyzatsiia protsesiv ta analityka. [The role of information technologies and equipment in the hotel and restaurant business: process automation and analytics]. Aktualni pytannia osvity i nauky v umovakh suchasnoi rosiisko-ukrainskoi viiny – Current issues of education and science in the context of the modern Russian-Ukrainian war. Volume I. Drohobych - Uzhgorod - Ternopil: Posvit, 177-179. [in Ukrainian]
 9. Korsak, R., Hushtan, T., Hodia, I. (2024) Rol innovatsiinoho ustatkuvannia yak chynnyka pidvyshchennia konkurentospromozhnosti pidpriemstv haluzi v umovakh yevrointehratsii [The role of innovative equipment as a factor in increasing the competitiveness of industry enterprises in the context of European integration]. Prychornomorski ekonomichni studii – Black Sea Economic Studies. Issue 87, 187-192. [in Ukrainian]
 10. Korsak, R., Hushtan, T., Malets, V. (2023). Analiz ekonomichnoi efektyvnosti vprovadzhennia systemy NASSR, na prykladi pidpriemstva «CHICKEN HUT», yak odnogo z elementiv yevrointehratsii [Analysis of the economic efficiency of implementing the HACCP system, using the example of the enterprise "CHICKEN HUT", as one of the elements of European integration]. Prychornomorski ekonomichni studii – Black Sea Economic Studies. Issue 82, 45-48. [in Ukrainian]
 11. Korsak, R.V., Hushtan, T.V., Malets, V.D. (2024). Sotsialno-ekonomichna problematyka vprovadzhennia systemy NASSR u hotelno-restorannomu biznesi Ukrainy v kryzovykh umovakh [Socio-economic issues of implementing the HACCP system in the hotel and restaurant business of Ukraine in crisis conditions.]. Prychornomorski ekonomichni studii – Black Sea Economic Studies. Issue 85, 30-35. [in Ukrainian]
 12. Kravets, O. (2016). Innovatsiini vprovadzhennia ta yikh vplyv na pidpriemstva hotelnogo hospodarstva [Innovative implementations and their impact on hotel enterprises]. Zbirnyk vystupiv uchasnykiv XIII naukovo-praktychnoi konferentsii zdobuvachiv osvity vyshchykh navchalnykh zakladiv Ukoopspilky «Innovatsiini protsesy i yikh vplyv na efektyvnist diialnosti pidpriemstva» – Collection of speeches of participants of the XIII scientific and practical conference of students of higher educational institutions of the Ukoopspilka "Innovative processes and their impact on the efficiency of enterprise activity". Part 1. K.: NMC "Ukooposvita", 140-143. [in Ukrainian]
 13. Ball G. & Medintsev. Personality as an individual mode of culture and as an integrative quality of personality. *Horizons of education*, 3. 2011. P. 7–14.
 14. Chang H-F., Wu S-H., Chen J., Ke C-H. Evaluating Business Model for Hotel Industry by Grey-TOPSIS. *Journal of Risk and Financial Management*. 2021. №14, P.12-19.
 15. Hushtan T., Korsak R. The Role of State Support in the Development of the Hotel and Restaurant Business in the Context of Crisis Phenomena and Eurointegration Processes. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2024. Vol. 10. No. 2, 78-84.
 16. Tomej, K., Bilynets, I., Koval, O. Tourism business resilience in the time of war:: The first three months following Russia's invasion of Ukraine. *Annals of Tourism Research*, 2023. P. 99.